



Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen 2012

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 11 april 2013 att ge bl.a. utbildningsutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2012/13:80 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2012 i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde samt över motioner som väckts med anledning av skrivelsen.

Utbildningsutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde och över motionerna 2012/13:U12 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 22 och 23 samt 2012/13:U13 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 31 och 32.

Utskottet anser inte att det behövs någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena och föreslår att utrikesutskottet avstyrker de nämnda motionsyrkandena.

I yttrandet finns två avvikande meningar (S, SD).

Utskottets överväganden

EU-samarbetet inom utbildnings- och forskningsområdet

Inom utbildnings- och forskningsområdet pågår för närvarande flera viktiga processer inom det europeiska samarbetet varav förhandlingar om nya utbildnings- och forskningsprogram samt modernisering av yrkeskvalifikationsdirektivet är de mest betydelsefulla. Dessa är enligt utskottets uppfattning mycket viktiga för Europas framtida utveckling både socialt och ekonomiskt och bidrar till Europa 2020-strategin. Utskottet har aktivt följt och kommer att fortsätta att följa utvecklingen inom dessa frågor.

Erasmus för alla

Skrivelsen

Den 23 november 2011 lade EU-kommissionen fram ett förslag om ett nytt EU-program för utbildning, ungdom och idrott. Det nya programmet föreslås heta Erasmus för alla och ska gälla för perioden 2014–2020.

Erasmus för alla kommer att omfatta de programaktiviteter som för närvarande täcks av Programmet för livslångt lärande, Ung och aktiv i Europa, ett antal program för högre utbildning som omfattar samarbeten med tredjeländer, (t.ex. Erasmus Mundus, Tempus, Alfa och Edulink) samt ett nytt idrottsprogram och Jean Monnet-programmet, vilka föreslås utgöra separata delar i programstrukturen.

Endast aktiviteter som tydligt bidrar till detta, till målen för samarbetena på utbildnings- och ungdomsområdena samt till Europa 2020-strategin ska ges stöd.

Kommissionen föreslår att Erasmus för alla blir det enda av tidigare programnamn som lever kvar och att det ska användas för alla de målgrupper som finns i de nuvarande programmen enligt följande: Erasmus högre utbildning, Erasmus yrkesutbildning, Erasmus skola och Erasmus ungas deltagande. Förslaget till nytt program innehåller även ett initiativ för att främja rörlighet inom högre utbildning på avancerad nivå (Erasmus Master). Tanken är att EU ska stå som ekonomisk garant till banker som i sin tur ska förmedla studielån för programmobilitet på avancerad nivå (master).

Efter förhandlingar under våren 2012 antog utbildningsministrarna, vid sitt rådsmöte i maj, enhälligt en s.k. partiell allmän inriktning om programmet. Europaparlamentet har under andra halvåret 2012 behandlat förslaget till nytt EU-program. Beslut om ett nytt program kommer att fattas under våren 2013 (skr. 2012/13:80 s. 229).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:U12 av Urban Ahlin m.fl. (S) framhålls att vuxnas lärande måste stärkas i ett europeiskt perspektiv och att både den formella och informella delen av vuxnas lärande måste utvecklas inom EU för att Europa 2020-strategin ska kunna förverkligas. I motionen föreslås därför att vuxnas lärande, inklusive folkbildning, bör behållas som ett eget sammanhållet fokusområde inom Erasmus för alla. Vidare anförts att budgetresurserna för vuxnas lärande bör ligga i paritet med budgetavsättningen för fokusområdena ungdomar och skolor. Det bör också, enligt motionärerna, finnas möjlighet till rörlighet och deltagande i europasamarbeten för äldre och kortutbildade.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av ett väl fungerande EU-samarbete på utbildningsområdet. Förslaget till nytt program har stor potential, inte minst vad gäller att främja mobilitet inom utbildningsområdet, vilket utskottet ser som positivt.

Utskottet överlade den 17 mars 2011 med regeringen om inriktningen på förslaget till nytt EU-program för utbildning, ungdom och idrott. Utskottet delade regeringens då redovisade ståndpunkt med tillägget att folkbildningsperspektivet bör lyftas mot bakgrund av den nordiska folkbildningstraditionen. I enlighet med utskottets ställningstagande framhöll regeringen i inspelet till EU-kommissionen att ett område som förtjänar hög prioritet är folkbildningen som traditionellt har haft en betydande roll för det icke-formella lärandet som är en förutsättning för att målen i såväl Utbildning 2020 som Europa 2020 ska kunna uppfyllas (U2012/1413/IS).

Vid överläggningar med regeringen den 14 februari och den 26 april 2012 delade utskottet regeringens då redovisade ståndpunkter i fråga om Erasmus för alla.

Utskottet noterar att det vid EU-nämndens behandling av Erasmus för alla den 4 maj 2012 fanns stöd för regeringens ståndpunkt under förutsättning att regeringen framhöll bl.a. att vuxnas lärande, inklusive folkbildning, bör behållas som ett eget sammanhållet fokusområde och att budgetresurserna för vuxnas lärande bör ligga i paritet med budgetavsättningen för andra fokusområden.

Utskottet kan mot bakgrund av ovanstående konstatera att regeringen efter överläggning med både utskottet och EU-nämnden i förhandlingarna om Erasmus för alla har fört fram det som framhålls av motionärerna. Utskottet finner således att motionsyrkandet kan anses tillgodosett och föreslår att utrikesutskottet avstyrker motion 2012/13:U12 (S) yrkande 22.

Yrkeskvalifikationsdirektivet

Skrivelsen

Yrkeskvalifikationsdirektivet innehåller bestämmelser om erkännande av yrkeskvalifikationer för reglerade yrken och minimikrav för vissa utbildningar. För att främja rörligheten inom EU:s inre marknad presenterade kommissionen ett förslag till en modernisering av direktivet i december 2011. Revideringen av direktivet förhandlas under 2012–2013.

Regeringen anger i skrivelsen att den välkomnar initiativet till en modernisering av yrkeskvalifikationsdirektivet och de ansträngningar som görs för att underlätta rörligheten inom EU. Möjligheten för arbetstagare och egenföretagare att röra sig inom EU är en nyckelfråga för att tillgodose tillgången på kompetens. Regeringen ser därför yrkeskvalifikationsdirektivet som en prioriterad fråga (skr. 2012/13:80 s. 231).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:U12 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 23 välkomnas initiativet till en modernisering av yrkeskvalifikationsdirektivet och de ansträngningar som görs för att underlätta rörligheten inom EU. Motionärerna är dock oroad över vad yrkeskvalifikationsdirektivet kommer att innebära för sjuksköterskornas kunskapsnivå. Alla sjuksköterskeutbildningar i Europa bör enligt motionärerna vara högskoleutbildningar med antagningskrav på tolv års skolutbildning. Om lägre kunskapskrav ställs på sjuksköterskor riskerar det enligt motionärerna patientsäkerheten och urholkar legitimationen.

I kommittémotion 2012/13:U13 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 32 framhålls att Sverige bör få avgöra vilka kvalifikationer som ska gälla i vårt land. Vidare framhålls att en EU-harmonisering riskerar att leda till sänkta kvalitetskrav och lönedumpning. Ett exempel på sänkt yrkeskompetens är enligt motionärerna att kraven på allmänpraktik för läkare i Sverige ska sänkas som en anpassning till övriga EES-länder. Motionärerna anser att en sådan åtgärd skapar en osäkerhet kring läkares kompetens vilket i sin tur skapar en otrygghet hos patienterna. Motionärerna anser därför att yrkeskvalifikationsdirektivet bör ses över så att de krav som gäller för yrken i Sverige inte sänks på något område.

Utskottets ställningstagande

Utskottet framhöll i utlåtande 2011/12:UbU3 Grönbok om modernisering av direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer (yrkeskvalifikationsdirektivet) att det ser positivt på en modernisering av direktivet. Det är enligt utskottets mening viktigt att erkännandesystemet underlättar rörligheten inom unionen samtidigt som det inte får utformas så att berättigade kvalifikationskrav kan kringgå.

Utskottet lyfte särskilt fram att en modernisering bör leda till att systemet för automatiskt erkännande på ett snabbt, smidigt och flexibelt sätt kan ta hänsyn till nationella utbildningsreformer och beakta vetenskapliga och tekniska framsteg. Det är viktigt att den akademiska friheten och de reformer som sker inom högre utbildning kan förenas med den ordning med minimikrav för vissa utbildningars omfattning och innehåll som det automatiska erkännandet bygger på. Utskottet framhöll att det är angeläget att – i enlighet med fördraget – medlemsstaternas ansvar för utbildningens innehåll och utbildningssystemens organisation fullt ut respekteras (bet. 2011/12:UbU3 s. 10–11).

Vid överläggningar med regeringen den 20 mars, den 22 maj och den 27 november 2012 har det i utskottet funnits majoritet för regeringens redovisade ståndpunkter. Utskottet noterar att det även vid EU-nämndens behandling av frågan den 25 maj 2012 fanns stöd för regeringens redovisade upplägg inför de fortsatta förhandlingarna.

Utskottet står fast vid sina tidigare ställningstaganden och vill särskilt framhålla vikten av en väl fungerande ordning för erkännande av yrkeskvalifikationer i syfte att underlätta EU-medborgarnas rätt till fri rörlighet.

När det gäller kraven för att antas till sjuksköterskeutbildning framgår det av artikel 31.1 i direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer att det för att bli antagen till utbildning till sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård krävs tio års allmän skolutbildning styrkt genom examens-, utbildnings- eller annat behörighetsbevis utfärdat av de behöriga myndigheterna eller organen i en medlemsstat eller bevis på godkänt inträdesprov på motsvarande nivå till sjuksköterskeskola.

Utskottet noterar, genom uppgifter från Utbildningsdepartementet, att Tysklands kompromissförslag om tio års utbildning och specifika krav i direktivet om vilka kunskaper som ska ha uppnåtts inte skulle innebära en sänkning av dagens krav, även om förändringen inte skulle vara så långtgående som kommissionens ursprungsförslag där förkunskapskravet var tolv års utbildning.

Enligt uppgift från Utbildningsdepartementet stöder Europaparlamentet, kommissionen och övriga medlemsstater kompromissförslaget.

Utskottet ser positivt på att kompromissförslaget inte skulle innebära en sänkning av dagens krav.

Mot bakgrund av ovanstående anser utskottet inte att någon åtgärd är nödvändig med anledning av motionsyrkandena och föreslår att utrikesutskottet avstyrker motionerna 2012/13:U12 (S) yrkande 23 och 2012/13:U13 (SD) yrkande 32.

Horisont 2020

Skrivelsen

I november 2011 publicerade kommissionen sitt förslag till nästa ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020. Programmet ingår i kommissionens samlade förslag till EU:s fleråriga budgetram för perioden 2014–2020. Lagstiftningspaketet för Horisont 2020 rymmer sex olika förslag:

1. ramprogram
2. särskilt program
3. kärnforskningsprogram (Euratom)
4. deltaganderegler
5. förordning för Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT)
6. strategisk innovationsagenda för EIT.

Tre prioriteringar utgör grunden för förslaget: spetskompetens, industriell ledarskap och samhällseliga utmaningar. Kommissionen föreslår att 80 miljarder euro fördelas till Horisont 2020.

De föreslagna åtgärderna för mobilitet, bl.a. att främja nya färdigheter genom högkvalitativ grundutbildning och att främja spetskompetens genom gräns- och sektorsövergripande rörlighet för erfarna forskare, kommer att vara öppna för alla länder, inklusive tredjeländer. Även deltagande i Euratoms forsknings- och utbildningsprogram föreslås vara öppet för bl.a. vissa utvalda tredjeländer.

Förhandlingarna i rådet påbörjades i februari 2012 och en partiell allmän inriktning om förslaget till övergripande ramprogram beslutades vid konkurrenskraftsrådets möte den 31 maj 2012. Beslutet omfattade inte budgeten för ramprogrammet utan den beslutades inom ramen för förhandlingarna om EU:s fleråriga budgetram.

I förhandlingarna framhöll Sverige bl.a. att kvalitet måste vara vägledande för finansiering från Horisont 2020 och att geografisk hänsyn inte får styra vilka projekt som beviljas medel. Sverige har även framhållit vikten av att samhällsvetenskap och humaniora integreras i den forskning som bedrivs om samhällsutmaningar. Vidare har Sverige verkat för att begränsa andelen partnerskapsprogram, vilka redan under nuvarande ramprogram leder till betydande krav på medfinansiering från de nationella forskningsfinansiärerna.

I oktober 2012 beslutade konkurrenskraftsrådet om en partiell allmän inriktning gällande deltagandereglerna för Horisont 2020. Sverige har i förhandlingarna verkat för att regelverket ska förenklas jämfört med de regler som gäller under det pågående ramprogrammet (2007–2013). Framför allt har Sverige framhållit att ersättningsreglerna för deltagare behöver ändras jämfört med det nuvarande ramprogrammet.

Vid mötet i oktober 2012 beslutade konkurrenskraftsrådet även om en partiell allmän inriktning gällande förordningen för EIT. I förhandlingen verkade Sverige bl.a. för att medlemsstaterna ska involveras i EIT:s utveckling utan att deras oberoende ställning undermineras.

Konkurrenskraftsrådet beslutade den 11 december 2012 om förslaget till särskilt program inom Horisont 2020, vilket jämfört med ramprogrammet som beslutades i maj är ett mer specificerat beslut om forsknings- och innovationsfinansieringen inom Horisont 2020. Sverige framhöll i förhandlingen bl.a. att medlemsstaterna fortsatt bör ha inflytande över genomförandet av ramprogrammet genom kommittéförfarande samt att medlemsstaterna bör ha en rådgivande funktion för den verksamhet som bedrivs inom Europeiska forskningsrådet (EFR). Vid mötet beslutades också om en partiell allmän inriktning för EIT:s strategiska innovationsagenda.

Rådets förhandlingar om Euratoms forsknings- och utbildningsprogram påbörjades 2012 med sikte på beslut under 2013. En framstegsrapport presenterades vid konkurrenskraftsrådets möte den 11 december 2012.

Det ordinarie beslutsförfarandet gäller för det övergripande ramprogrammet, deltagarreglerna samt för EIT:s förordning och strategiska innovationsagenda. Europaparlamentets utskott för industrifrågor, forskning och energi (ITRE) tog ställning till Horisont 2020 i november 2012. Förhandlingar mellan rådet och Europaparlamentet inleddes under 2013 (skr. 2012/13:80 s. 187–188).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:U13 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 31 anförs att det inte är acceptabelt att delar av Horisont 2020 ska vara öppet för tredjeländer, som alltså ska få ta del av EU-avgiften. Motionärerna anser att EU:s forskningsmedel ska stanna inom EU, med undantag för viss finansiering av gästforskare. I motionen framhålls vidare att de kostnader som är beräknade för Horisont 2020 är direkt oacceptabla. Motionärerna vill att satsningar enbart ska göras på excellens, dvs. på de främsta forskningscentra, för att få bästa möjliga resultat för avsatta medel.

Utskottets ställningstagande

Utskottet framhöll i utlåtande 2010/11:UbU15 Grönbok om ett gemensamt strategiskt ramverk för EU:s finansiering av forskning och innovation bl.a. att europeiska och internationella samarbeten är avgörande både för den nationella och den europeiska forskningens utveckling, och därigenom för Europas utveckling. Utskottet anförde vidare att de utgångspunkter för framtida program som kommissionen för fram i grönboken ligger i linje med den tidigare svenska inställningen och att de förslag och de resonemang som kommissionen redogör för förefaller väl avvägda (bet. 2010/11:UbU15 s. 8–9).

I faktagromemorian om kommissionens förslag till Horisont 2020 framgår att Europeiska forskningsrådet (EFR) ska främja spetsforskning i världsklass. För att stimulera betydande framsteg kommer EFR att stödja enskilda forskarlag inom vilket område som helst inom vetenskaplig och teknisk grundforskning. Forskare i alla åldrar från alla länder i världen kommer att kunna söka stöd för att bedriva forskning i Europa. Vidare framgår att de föreslagna åtgärderna för rörlighet omfattar flera olika områden och kommer att vara öppna för alla länder, inklusive tredjeländer. I faktagromemorian anges också att deltagande i Euratoms forsknings- och utbildningsprogram föreslås vara öppet för EU:s medlemsstater, anslutande länder, kandidatländer och potentiella kandidatländer samt vissa utvalda tredjeländer (2011/12:FPM69 s. 3). I de svenska ståndpunkterna har det inte funnits några invändningar mot detta.

Vid utskottets överläggning med regeringen den 14 februari 2012 fanns det majoritet för regeringens ståndpunkt med ett tillägg som inte rör tredjeländer eller finansieringen av Horisont 2020. Vid utskottets överläggningar med regeringen den 22 maj, den 25 september och den 27 november 2012 om Horisont 2020 har det funnits majoritet för regeringens redovisade ståndpunkter.

Utskottet erinrar om att Sverige har verkat för att kvalitet ska vara vägledande för finansiering från Horisont 2020. Forskning är till sin natur internationell och utförs i allt större utsträckning i internationella och globala samarbeten. Det är nödvändigt att Europa deltar i och underlättar samarbeten med länder utanför EU för att forskningen ska vara konkurrenskraftig och kunna främja kunskapsutveckling och tillväxt. Utskottet föreslår således att utrikesutskottet avstyrker motion 2012/13:U13 (SD) yrkande 31.

Stockholm den 2 maj 2013

På utbildningsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ibrahim Baylan (S), Betty Malmberg (M), Louise Malmström (S), Jan Ericson (M), Thomas Strand (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (FP), Yvonne Andersson (KD), Carina Herrstedt (SD), Rossana Dinamarca (V) och Esabelle Dingizian (MP).

Avvikande meningar

1. Erasmus för alla och yrkeskvalifikationsdirektivet (S)

Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S) anför:

Vuxnas lärande måste stärkas i ett europeiskt perspektiv. Både den formella och informella delen av vuxnas lärande måste utvecklas inom EU för att Europa 2020-strategin ska kunna förverkligas.

Kritiken från frivilligorganisationer i Europa och företrädare för folkbildningen i Sverige har pekat på att det är en stor slagsida mot högre utbildning och yrkesutbildning i programmet Erasmus för alla. Vuxnas lärande, både de formella och informella delarna, får en mer undanskymd roll.

Vuxnas lärande, inklusive folkbildning, bör behållas som ett eget sammanhållet fokusområde. Budgetresurserna för vuxnas lärande bör ligga i paritet med budgetavsättningen för fokusområdena ungdomar och skolor. Det bör också finnas möjlighet till rörlighet och deltagande i europasamarbeten för äldre och kortutbildade.

Vi välkomnar initiativet till en modernisering av yrkeskvalifikationsdirektivet och de ansträngningar som görs för att underlätta rörligheten inom EU. Möjligheten för arbetstagare och egenföretagare att röra sig inom EU är viktigt för att tillgodose tillgången på kompetens. Vi är dock mycket oroad över vad yrkeskvalifikationsdirektivet kommer att innebära för sjuksköterskornas kunskapsnivå. Alla sjuksköterskeutbildningar i Europa bör vara högskoleutbildningar med antagningskrav på tolv års skolutbildning. Om lägre kunskapskrav ställs på sjuksköterskor riskerar det patientsäkerheten och urholkar legitimationen.

Detta innebär att vi anser att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:U12 (S) yrkandena 22 och 23.

2. Horisont 2020 och yrkeskvalifikationsdirektivet (SD)

Carina Herrstedt (SD) anför:

Vissa delar av Horisont 2020 ska vara öppet för tredjeländer, som alltså ska få ta del av EU-avgiften. Detta är inte acceptabelt och jag anser att de anslagna forskningsmedlen ska stanna inom EU och inte överföras till tredjeländ. Generellt ska EU:s forskningsmedel stanna inom EU, med undantag för viss finansiering av gästforskare. Kostnaderna för hela programmet uppgår till 80 miljarder euro. Horisont 2020 innehåller många bra reformer och förslag. En del av dessa genomförs dock bäst på nationell nivå.

De kostnader som är beräknade för detta stora program är enligt min mening direkt oacceptabla. Jag anser att satsningar enbart ska göras på excellens, dvs. på de främsta forskningscentra, för att få bästa möjliga resultat för avsatta medel.

Jag anser vidare att vi i Sverige ska få avgöra vilka kvalifikationer som ska gälla i vårt land. En EU-harmonisering inom detta område riskerar att leda till sänkta kvalitetskrav och lönedumpning. Detta är inte framtiden för Sverige. Vi ska snarare bevaka vår rätt till hög kvalitet och kompetens. Ett exempel på sänkt yrkeskompetens är att kraven på allmänpraktik för läkare i Sverige ska sänkas som en anpassning till övriga EES-länder. En sådan åtgärd skapar osäkerhet kring läkares kompetens vilket i sin tur skapar en otrygghet hos patienterna. Därutöver är kunskaper i mottagarlandets språk mycket viktigt, framför allt inom vården. Jag ser varken något behov av harmonisering av yrkeskvalifikationskraven inom EU eller krav på rapportering av yrkesregleringar till EU. I stället bör en av- eller samreglering av yrken ske genom att lärosätena tillhandahåller mer internationell utbildning på grundval av efterfrågan. Sverige måste få bestämma behovet av yrkesreglering i Sverige och, utifrån ett verkligt behov, vilka som ska få komma och utöva sitt yrke i Sverige.

Detta innebär att jag anser att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:U13 (SD) yrkandena 31 och 32.